

Tilbud til stærke elever på erhvervsuddannelserne

Status og erfaringer

Kære læser

I hånden har du resultaterne af EVA's undersøgelse af erhvervsuddannelsernes tilbud til stærke elever som vi gennemførte i efteråret 2010. Hermed sætter vi fokus på den elevgruppe som også er kendt som talenterne, de dygtige elever, de ressourcestærke elever eller elever med gode forudsætninger for uddannelse. I undersøgelsen afdækker vi hvad der nærmere kendetegner denne elevgruppe på erhvervsuddannelserne, og hvilke tilbud der er til dem. Vi går særligt i dybden med grundforløbspakkerne målrettet stærke elever.

Vi har skrevet hæftet til de personer på erhvervsuddannelserne der arbejder med at igangsætte og videreudvikle tilbuddene til stærke elever, fx afdelings- og uddannelsesledere. Vi håber at dette hæfte kan være til inspiration i jeres arbejde. Samtidig håber vi at undersøgelsen vil bidrage til at nuancere debatten om stærke elever i uddannelsessektoren.

Hæftet indeholder både tal med status på arbejdet med stærke elever på tværs af skoler og eksempler og gode råd fra skoler som har gjort sig erfaringer med at udbyde forskellige tilbud. Casebeskrivelser med præsentation af enkelte skolers erfaringer er placeret i forskellige kapitler, men kan læses på tværs af kapitlernes temaer. Vi har ikke taget alle resultater med i hæftet, men de kan hentes på projektets hjemmeside [1].

God læselyst

1	HVORFOR FOKUS PÅ DE STÆRKE ELEVER?	5
2	HVEM ER DE STÆRKE ELEVER?	9
3	HVILKE TILBUD ER DER TIL STÆRKE ELEVER?	15
4	GRUNDFORLØBSPAKKER FOR STÆRKE ELEVER	23
5	ERFARINGER MED AT UDVIKLE TILBUD	31
	HENVISNINGER	38

1

HVORFOR FOKUS PÅ DE STÆRKE ELEVER?

Udfordringer til alle – både de svage og de stærke elever – er på den politiske dagsorden. På erhvervsskolerne er der også stor opmærksomhed på at skabe tilbud til alle elevgrupper. På mange skoler indgår de stærke elever i skolernes strategi og er et strategisk fokusområde på indgangene.

Udfordringer til alle

Erhvervsuddannelsesloven fra 2007 har titlen *Ungdomsuddannelse til alle*, og med den lægges der vægt på at der på erhvervsuddannelserne skal være tilbud til alle unge. Med afsæt i 95 %-målsætningen har der i mange år været fokus på at sikre fastholdelse af især elever med svage forudsætninger for uddannelse, men erhvervsuddannelserne skal fastholde og have tilbud til alle elever. Udfordringer til alle handler altså ikke kun om at have tilbud til de svage elever, men til alle elever – både de stærke, de svage og alle dem derimellem.

Allerede i 2006 blev der med globaliseringsaftalen sat et særligt fokus på de stærke elever. Der er behov for rigtig dygtige faglærte i fremtiden, og der blev opstillet en målsætning om at danske uddannelser skal være i verdensklasse, hvilket blandt andet skal ske ved at realisere den enkeltes potentiale. Seneste politiske tiltag på området er en særlig talentarbejdsgruppe nedsat af Undervisningsministeren som en del af regeringens arbejdsprogram fra 2010. Talentgruppen præsenterer sine anbefalinger i foråret 2011.

Den særlige indsats for de stærke elever på erhvervsuddannelserne skal sikre at de bliver endnu dygtigere, og at de fastholdes på deres uddannelse, samt være med til at forbedre erhvervsuddannelsernes omdømme så erhvervsuddannelserne anerkendes som et attraktivt tilbud på niveau med andre ungdomsuddannelser som stærke elever søger.

Det er dog en udfordring at tilgodese alle typer elever samtidigt. I bemærkningerne til erhvervsuddannelsesloven anerkendes det at uddannelser med høje krav til elevernes færdigheder fremmer kvaliteten og udfordrer de dygtige elever, men kan være en barriere for elever med svage forudsætninger og hermed begrænse deres muligheder for at gennemføre en erhvervsuddannelse. Modsat forringer det kvaliteten af uddannelserne og deres omdømme hvis erhvervsuddannelserne alene indrettes efter de forudsætninger som de fagligt svageste har.

Udfordringen stiller store krav til skolernes strategiske arbejde med at sikre relevante tilbud til alle elevgrupper og markedsføring af deres forskellige tilbud. I flere år har

der på skolerne været et stort strategisk fokus på initiativer der kunne sikre at svage elever gennemførte deres uddannelse, men hvad med de stærke elever?

Stærke elever indgår i skolernes strategi

Vores spørgeskemaundersøgelse viser at de stærke elever er kommet på dagsordenen både hos den overordnede ledelse på skolerne og på indgangsniveau. Det er altså ikke kun på politisk niveau at der er fokus på de stærke elever, men også på skolerne.

Ifølge næsten alle uddannelsesledere indgår stærke elever i deres skoles strategi (figur 1), og det oplever de som en vigtig drivkraft for at udbyde særlige tilbud til elevgruppen. Mere end fire ud af fem uddannelsesledere svarer i spørgeskemaundersøgelsen at stærke elever i høj eller nogen grad indgår i deres skoles strategi (84 %). Næsten lige så mange er enige eller meget enige i at skolens strategi er en drivkraft for at udbyde særlige tilbud til stærke

elever (80 %). Kun 2 % svarer at stærke elever slet ikke indgår i skolens strategi.

Lidt færre uddannelsesledere svarer at stærke elever er et strategisk fokusområde på deres egen indgang. 29 % svarer at de stærke elever i høj grad er et strategisk fokusområde på deres indgang, og herudover svarer 43 % at de er det i mindre grad.

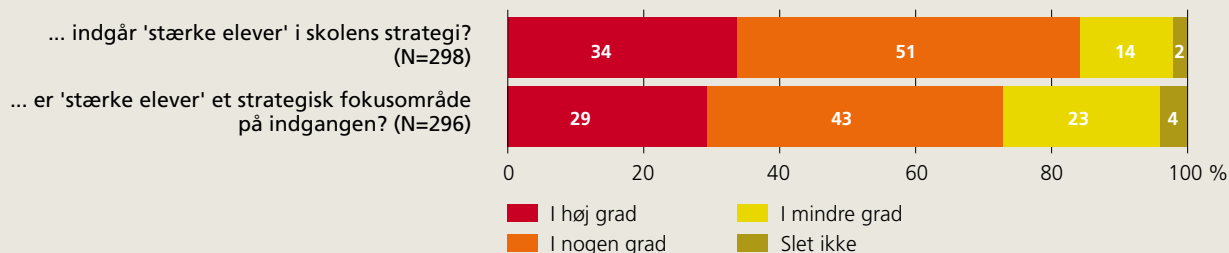
Hvorfor fokus på stærke elever på skolerne?

Helt grundlæggende kan der peges på to typer af argumenter for at have fokus på de stærke elever. Et *rettighedsargument* der lægger vægt på at den unge har ret til som menneske at udvikle sit potentiale, og et *økonomisk argument* der lægger vægt på at samfundet har behov for at udnytte sit samlede potentiale for at sikre økonomisk velfærd for sine borgere. Særligt det økonomiske argument står frem i den politiske diskurs om stærke elever, men rettighedsargumentet indgår også tydeligt i uddannelsesledernes argumenter.

På de skoler vi har besøgt, peger uddannelseslederne på at deres fokus på stærke elever dels bygger på et økonomisk argument om at sikre fastholdelse og at tiltrække flere stærke elever, dels på et rettighedsargument der går ud på at skabe udfordringer til alle elever og få mere tilfredse elever.

På nogle af de besøgte skoler er tilbuddene til stærke elever da også udviklet som en del af en samlet strategi om at målrette tilbud til forskellige grupper af elever (se fx case 1) – med passende udfordringer til alle. På disse skoler indgår stærke elever i den samlede pædagogiske model hvor den samlede elevgruppe er blevet analyseret og der er udviklet tilbud til elevernes forskellige behov.

FIGUR 1
I hvilken grad ...

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere.

OM EVA'S UNDERSØGELSE

I undersøgelsen sætter vi fokus på hvad der kendetegner stærke elever på erhvervsuddannelserne, og hvilke tilbud der er til denne gruppe, samt på de konkrete erfaringer der er på de erhvervsskoler der allerede har tilbud.

Formålet med undersøgelsen er at gøre status og at inspirere skoler i deres arbejde med at videreudvikle deres tilbud til stærke elever samt at kvalificere debatten om erhvervsuddannelsernes tilbud til de stærke elever.

Undersøgelsen er baseret på følgende datamateriale:

En forundersøgelse

Forundersøgelsen indeholder et deskstudy af eksisterende lovgivning, initiativer og litteratur om emnet samt eksplorative interviews med centrale aktører.

Forundersøgelsen viste at særlige grundforløbspakker for stærke elever er et tilbud som er nyt på flere skoler, og som flere overvejer at udbyde,

og derfor har vi valgt at sætte ekstra fokus på denne type af tilbud i undersøgelsen.

En spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført blandt alle uddannelsesledere med grundforløb, og svarprocenten er på 83 %. Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i november 2010 som en web-baseret undersøgelse.

Fem casestudier

I forundersøgelsen blev en række skoler og tilbud identificeret og i alt fem tilbud fordelt på fire skoler blev udvalgt som inspirationscases. I udvælgelsen er der lagt vægt på at skolerne allerede havde konkrete erfaringer med at udvikle og udbyde forskellige tilbud, samt at de fem tilbud dækker forskellige indgange på erhvervsuddannelser og repræsenterer forskellige typer af tilbud. På de udvalgte skoler og tilbud er der gennemført interviews med repræsentanter fra skoleledelsen, uddannelsesledere, undervisere og elever. Følgende skoler har deltaget:

- Piloterne på indgangen Dyr, planter og natur, Roskilde Tekniske Skole
- Karrierelinjen som udbydes på tværs af tekniske indgange, Tech College Aalborg
- Gastro Trekker på indgangen Mad til mennesker på Hotel- og Restaurantskolen, Mercantec
- Elitelinjen på hg på Handelsskolen Viborg, Mercantec
- Øget studiekompetence på indgangen Sundhed, omsorg og pædagogik, Århus Social- og Sundhedsskole.

Dataindsamlingen er gennemført i efteråret 2010. Uddybende information om projektet herunder projektbeskrivelse, metodenotat og frekvenstabeller med resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen kan hentes på projektets hjemmeside:

www.eva.dk/projekter/2010/erhvervsuddannelsernes-tilbud-til-staerke-elever

2

HVEM ER DE STÆRKE ELEVER?

Andre begreber end stærke elever bruges til at betegne elevgruppen, og der er ikke ét fælles og anerkendt begreb. Elevgruppen kaldes også talenterne og elever med gode forudsætninger for uddannelse. Men hvad kendetegner egentlig disse elever på erhvervsuddannelserne? Vores undersøgelse viser at de stærke elever på erhvervsuddannelserne er særligt kendetegnet ved at være modne og fagligt stærke – og at de vil have flere udfordringer.

Ud over begrebet stærke elever anvendes også andre ord til at beskrive elevgruppen. Inden for forskningen anvendes både begreber som begavelse og talent. I erhvervsuddannelsesloven nævnes elevgruppen ikke specifikt, men i bemærkningerne til loven omtales ud over stærke elever også dygtige elever og elever med gode forudsætninger for uddannelse og stærke forudsætninger for uddannelse.

Et komplekst forskningsfelt

Nissen, Kyed og Baltzer samler i bogen Talent i skolen [2] op på den nyeste danske og internationale forskning inden for området og peger på at der er sket en udvikling af både begreberne og feltet. Inden for forskningen er udviklingen begrebsmæssigt gået fra et fokus på intelligens til et fokus på begavelse og talent, hvor begavelse bruges til at betegne det medfødte moment af intelligens eller udviklingspotentiale. Talent betegner Nissen, Kyed og Baltzer som den enestående eller usædvanlige beherskelse af systematisk udviklede kompetencer inden for mindst ét område.

Forskningsfeltet har udviklet sig fra en forståelse af at der er én form for generel intelligens som kan testes ved stan-

dardiserede intelligensprøver, til en forståelse af at der er flere former for intelligenser, og at intelligens er domænespecifik. Her er Howard Gardners teori om de mange intelligenser nok den mest kendte i Danmark.

Fokus i forskningen er nu på hvordan talent identificeres, samt hvilke faktorer der har betydning for at et talent udvikles. Forskning har nemlig vist at begavelse udvikler sig over tid og altså ikke er noget man bare har. Igennem livet udvikler begavelsen sig, og i samspil med det omgivende miljø kan den udvikles til talent. Der er dog en række faktorer som kan begrænse eller fremme realiseringen af potentialet. Her indgår faktorer som miljø og omgangskreds, men også undervisningsforanstaltninger og held. Altså: Talenterne kommer ikke af sig selv, og det er derfor vigtigt at sikre en ramme som støtter at talenterne kan realisere deres potentiale.

Begrebet stærke elever

Talentbegrebet som anvendt i forskningsfeltet indgår ikke i erhvervsuddannelsesloven eller i bemærkningerne til den, men talentbegrebet anvendes af Undervisningsministeriets talentarbejdsgruppe.

Selvom talent forventes at blive et mere anvendt begreb – også i erhvervsuddannelsessammenhæng, har vi i dette hæfte valgt at anvende begrebet 'stærke elever'. Det skyldes at det er et af de begreber som fremgår af regelgrundlaget for erhvervsuddannelserne og som vi har erfaret anvendes af mange uddannelsesledere og undervisere på erhvervsskolerne. Rent metodisk har det i spørgeskemaundersøgelsen været vigtigt at anvende et begreb for denne elevgruppe som uddannelseslederne allerede kender og bruger, for at sikre svarenes validitet. Ligesom vi ville sikre at uddannelseslederne tænkte elevgruppen bredere end de 1-2 % enestående begavelser og talenter.

I regelgrundlaget for erhvervsuddannelserne er der dog også andre begreber i spil end 'stærke elever', men disse betoner mere bagudrettede kompetencer. For eksempel bruges begrebet 'gode forudsætninger for uddannelse'. Men med den formulering er der implicit et bagudrettet fokus på det som eleven har med i bagagen, fx sociale,

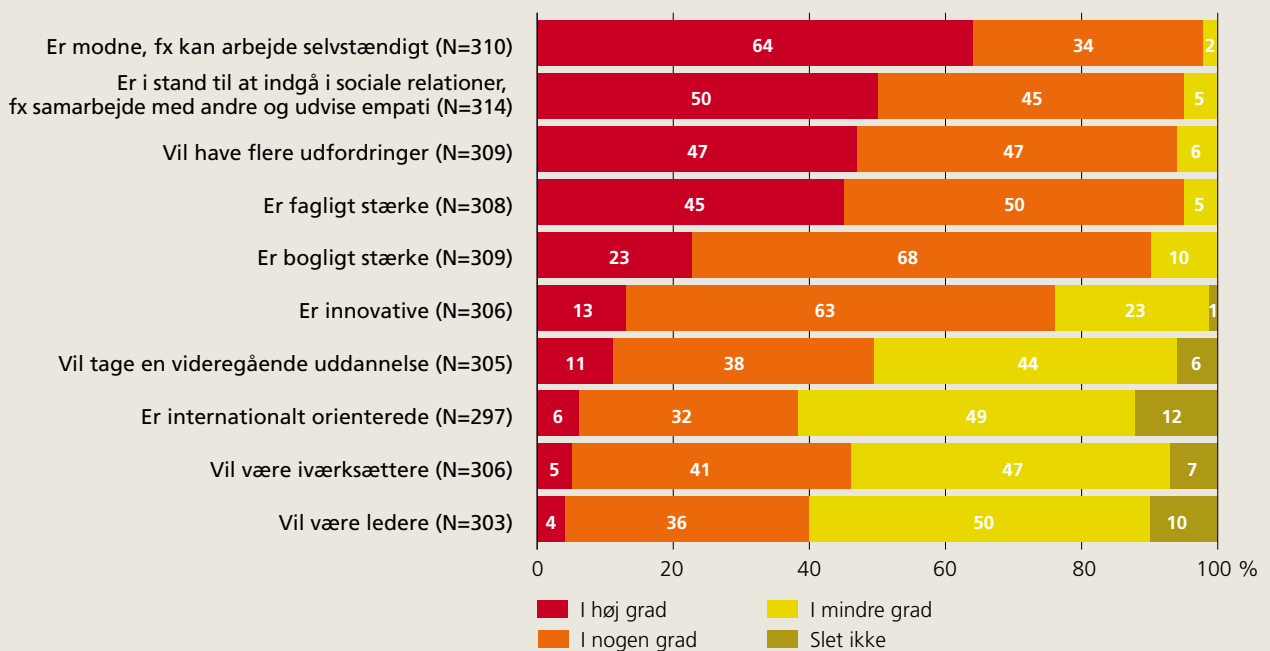
faglige og kulturelle kompetencer. I undersøgelsen ville vi gerne sikre at uddannelseslederne ikke kun tænkte bagudrettet på de elever der allerede har særlige forudsætninger med sig, men at de også medtænkte et fremadrettet fokus på elevens målrettethed og potentiale samt medtænkte alle typer af kompetencer.

Så selvom udfordringen ved begrebet 'stærke elever' er at det definerer elevgruppen i modsætning til 'svage elever', så har vi oplevet at begrebet er let forståeligt og at det har muliggjort at uddannelseslederne har kunnet inddrage flere perspektiver på det der kendetegner eleverne – både det bagudrettet og fremadrettet fokus, skoledygtighed, erhvervsrettet faglighed og sociale kompetencer mv.

Netop disse forskellige perspektiver og kendetegn har vi spurgt uddannelseslederne om i vores spørgeskemaundersøgelse. Hvad er det så der kendetegner de stærke elever på erhvervsuddannelserne (figur 2)? Er det boglig-

FIGUR 2

I hvilken grad opfatter I følgende som kendetegn ved de stærke elever på din indgang? De 'stærke elever' ...

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere.

hed, sociale kompetencer som eleverne har med i bagagen, eller ambitioner om at ville læse videre, være leder eller andet?

Eleverne vil have udfordringer

Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det – ifølge uddannelseslederne – at de stærke elever på erhvervsuddannelserne især er kendetegnet ved at være modne, fx at kunne arbejde selvstændigt. Et andet markant kendetegn er at de er i stand til at indgå i sociale relationer, fx at samarbejde med andre og udvise empati, og et tredje kendetegn er at de vil have flere udfordringer. Altså: De har grundlaget på plads for at indgå i en erhvervsskolehverdag, og de er motiverede for at lære noget. Disse kendetegn er der flest uddannelsesledere som i høj grad oplever kendetegner de stærke elever på deres indgang, og næsten alle uddannelsesledere (mellem 94 % og 98 %) vurderer at de stærke elever på deres indgang enten i nogen eller høj grad har disse kendetegn.

Disse kendetegn er også dem der nævnes på de besøgte skoler. Når uddannelsesledere og undervisere skal pege på hvad der kendetegner deres stærke elever, fremhæver de at stærke elever er dem der er motiverede for og engagerede i deres uddannelse, samt at de har større ro og et bagland der bakker op om dem så de netop har overskud til ekstra udfordringer i skolen.

At eleverne er motiverede for at lære noget, er lige så vigtigt eller vigtigere end fx karakterer fra folkeskolen, fremhæver uddannelsesledere og undervisere også på de besøgte skoler. På en af de besøgte skoler er der fx en læsesvag elev på holdet for stærke elever som klarer sig fint netop fordi eleven er engageret i sin uddannelse og

selvfølgelig arbejder godt med sine hjælpemidler. Ligeledes fortæller undervisere at de har oplevet at netop elever som ligger på grænsen i forhold til det at være stærk elev, trækkes op af at være på et hold med flere udfordringer. Modsat fortæller de også på de besøgte skoler om elever som har forudsætningerne, men som ikke har overskuddet til ekstra udfordringer på grund af forpligtelser uden for skolen, fx voksne elever med små børn.

Fagligt stærke elever

Et andet interessant billede der tegner sig af den stærke elev på erhvervsuddannelserne, er at den stærke elev i højere grad er kendetegnet ved at være fagligt stærk end ved at være bogligt stærk. Vores spørgeskemaundersøgelse viser at næsten dobbelt så mange uddannelsesledere (45 %) oplever at det i høj grad kendetegner deres stærke elever at de er fagligt stærke i forhold til bogligt stærke (23 %). Med fagligt stærk forstår vi praktisk fagligt, dvs. erhvervsfagligt stærk, mens bogligt stærk er mere teoretisk og studieorienteret.

Dette resultat kunne vi også genkende i den selvopfattelse som eleverne på de besøgte skoler har. Det er ikke boglighed, men lysten til at lære mere erhvervsfagligt der er deres drivkraft.

Vores interviews med uddannelsesledere og undervisere viser dog også at det ikke bare er et spørgsmål om at være enten bogligt eller fagligt stærkt. Stærke elever er meget forskellige. Nogle elever er både bogligt og fagligt stærke, mens andre primært er praktisk fagligt orienterede. Den boglige interesse skal også ses relativt. Flere af eleverne på de besøgte skoler fortæller at de i folkeskolen eller på tidligere ungdomsuddannelser har følt sig bogligt svage

og derfor har set sig selv som svage elever, men oplever at de i en erhvervsuddannelsessammenhæng er dygtige rent bogligt. Det kan der være flere grunde til. For det første er deres oplevelse af deres niveau relativt til de andre elevers niveau. For det andet kan almene grundfag som eleverne måske tidligere har oplevet som for boglige og ligegyldige opleves som mere meningsfulde når de på erhvervsuddannelserne sættes i spil i sammenhæng med elevernes faglige interesse.

Planer for fremtiden?

De stærke elever vil altså have flere udfordringer, men det er ikke fordi de nødvendigvis har et klart mål som de arbejder hen imod - i hvert fald i forhold til de kendetegn som vi har spurgt uddannelseslederne om, nemlig om de vil tage en videregående uddannelse, eller om de vil være iværksættere eller ledere. Her vurderer halvdelen eller flere af uddannelseslederne at de stærke elever i mindre grad eller slet ikke har disse kendetegn.

Her kan der dog iagttages nogle forskelle på tværs af indgange. Der er flere uddannelsesledere på indgangene Merkantil og Dyr, planter og natur end på de andre indgange som har svaret at deres stærke elever i høj grad er kendetegnet ved at de vil være ledere, mens der på indgangene Strøm, styring og it og Sundhed, omsorg og pædagogik er flere uddannelsesledere der vurderer at deres stærke elever i høj grad er kendetegnet ved at de vil tage en videregående uddannelse.

På de besøgte skoler gik det igen i flere af elevernes motivation for at have valgt bl.a. fag på højere niveauer at de havde overskuddet til flere udfordringer. Eleverne vi talte

med, havde ikke nødvendigvis et klart mål, men tog det med som en 'bonus' der kunne forbedre deres muligheder på praktikpladsmarkedet, og som en 'forsikring' hvis de senere skulle få lyst til at læse videre.

Samme kendetegn på tværs af indgange

Bortset fra forskellene på tværs af indgange i forhold til fremtidsplaner (som beskrevet ovenfor) er det dog generelt de samme kendetegn som uddannelsesledere peger på kendetegner de stærke elever. Der er ikke signifikante statistiske forskelle mellem indgangene i forhold til de kendetegn som flest uddannelsesledere peger på, nemlig at eleverne er modne, i stand til at indgå i sociale relationer, vil have flere udfordringer og er fagligt stærke eller bogligt stærke.

Men, selvom der er fælles kendetegn ved stærke elever på tværs af indgangene, har den enkelte elev naturligvis sin helt unikke sammensætning af forudsætninger, ambitioner og motivation. Der er altså ikke én slags stærk elev. De er – som alle andre elever – meget forskellige.

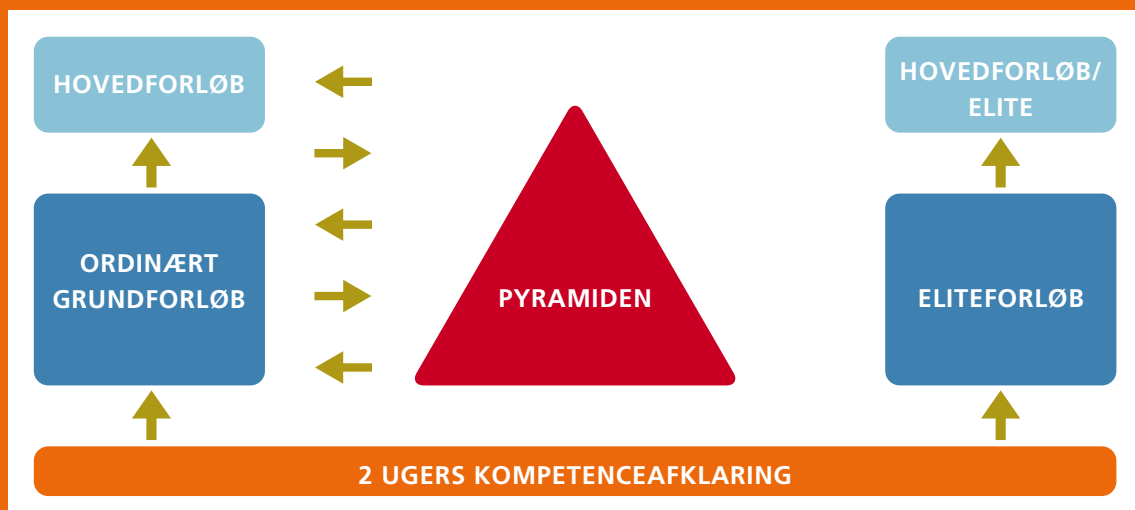
Stærke elever er også sårbare

Uddannelsesledelsen og underviserne på de besøgte skoler bemærkede også at stærke elever ikke altid er stærke, men også kan være sårbare. Selv om mange af eleverne er fagligt stærke, er de måske svage i enkelte fag, og selv om de er motiverede for deres uddannelse, er de også sårbare når livet slår knuder. Ligesom alle andre elever kæmper nogle af dem også med personlige og sociale problemer og kan også have brug for støttetilbud som fx psykolog.

CASE 1

STØTTE OG UDFORDRINGER TIL ALLE ELEVER PÅ MERCANTEC

På Mercantec er der en pædagogisk model der skal sikre støtte og udfordringer til alle elever, og skolens særlige tilbud til stærke elever er blevet udviklet som en del af den strategi. Skolen har flere års erfaring med at udbyde forskellige eliteforløb.

På Mercantec er der udviklet en pædagogisk model der indeholder både ordinære grundforløb og eliteforløb, samt en 'pyramide' med forskellige muligheder for støtte, fx elevcoaches, mentorer, psykologer og faglig støtte på en række områder. Vicedirektør Mette Selchau understreger at det er en samlet pakke hvor eliteforløbene ikke står alene, men er en del af skolens samlede tilbud for at kunne rumme alle elever.

I forhold til de stærke elever tilbyder skolen flere forskellige modeller. Der er individuelt afkortede grundforløb til elever med praksis- eller studieerfaring som vil hurtigere igennem uddannelsen. På de tekniske indgange er der forlængede grundforløb med grundfag på C-niveau, innovative fag og 4 uger i USA samt mulighed for to fag på B-niveau når eleverne kommer på hovedforløbet. På den merkantile indgang er der mulighed for at tage en grundforløbspakke med alle grundfag på C- eller B-niveau samt bl.a. særligt fokus på innovation, iværksætteri, internationalisering og ledelse. Her er tilbud på hovedforløbet under udvikling. Endelig udbyder Mercantec eux til de studieorienterede og er et Centres of excellence med tilbud til de fagligt dygtigste på udvalgte hovedforløb.

Den pædagogiske model indeholder også tilbud til elever der har behov for en særlig støtte i en periode af deres uddannelsesforløb. Den er primært orienteret mod eleverne på de ordinære forløb med mulighed for fx læsehjælp, men elever på eliteforløbene har også gjort brug af muligheden for støtte, fx en samtale med psykologen når presset fra eliteforløb, studiejob og privatliv bliver for stort.

I foråret 2011 havde Mercantec omkring 130 elever på eliteforløb, og skolen har et mål om at 20 % af eleverne vil gå på eliteforløb, fortæller vicedirektør Mette Selchau. Hun understreger dog vigtigheden af at det ordinære grundforløb ikke devalueres, og erfaringerne fra skolen viser faktisk at eliteforløbene pædagogisk og fagligt har inspireret de ordinære grundforløb.

VIL DU VIDE MERE?

Kontakt
Mette Selchau, vicedirektør
E mese@mercantec.dk
T 89 50 33 12

3

HVILKE TILBUD ER DER TIL STÆRKE ELEVER?

Erhvervsskolerne har forskellige typer tilbud til de stærke elever på grund- og hovedforløbet og flere måder at organisere dem på. Det betyder at nogle elever får godskrivning med afkortning eller fritagelse fra undervisning, mens andre elever får ekstra faglige udfordringer og tager fag på højere niveau rettet mod videregående uddannelse. Nogle tilbud er tilpasset eleverne individuelt, mens andre består af særlige pakker målrettet de stærke elever.

Alle elever har forskellige forudsætninger, ambitioner og motivation for uddannelse. Siden Reform 2000 har det været hensigten at alle elever skal have et uddannelsesforløb der er tilpasset den enkelte elevs forudsætninger og interesser. Hvor nogle elever har behov for ekstra støtte så kan andre elever klare ekstra udfordringer. Siden 2008 har skolerne skullet vurdere den enkelte elevs kompetencer inden for de første to uger af grundforløbet for netop at afdække den enkelte elevs forudsætninger. Sådan at skolen i samarbejde med eleven kan udarbejde en personlig uddannelsesplan og sammensætte et relevant uddannelsestilbud.

Men hvilke tilbud er der til at udfordre og udnytte den enkelte elevs potentiale når elevens kompetencer er blevet vurderet, og en elev er identificeret som stærk og et potentielt talent? Som beskrevet i kapitel 2 understreger forskningen at rammerne er vigtige for at en begavelse og potentiale udvikler sig til et talent. Rammerne er bl.a. personlighedstræk og omgivelserne i form af fx familie og omgangskreds, men for børn og unge også i høj grad skolen. Der er faktisk elever med usædvanlig begavelse som vurderes som svage fordi deres potentiale ikke bliver set og de ikke bliver udfordret [2].

I dette kapitel sætter vi fokus på hvilke tilbud der er til de stærke elever, hvilke udfordringer skolerne tilbyder de stærke elever, og hvordan tilbuddene er organiseret på grund- og hovedforløbet.

EVA's spørgeskemaundersøgelse viser at skolerne arbejder med forskellige indholdsmæssige muligheder når de skal sammensætte tilbud til de stærke elever. De samme tilbud er ikke relevante for alle stærke elever. I stedet tilbyder de enkelte indgange på skolerne en kombination hvor nogle stærke elever, der allerede indfrir kompetencemålene, får afkortet deres erhvervsuddannelse eller bliver fritaget fra undervisning, og andre elever tilbudt ekstra udfordringer i form af fag på højere niveau, ekstra erhvervsfaglige udfordringer eller der lægges ekstra fokus på tværgående temaer. Figur 3 illustrerer de to grundlæggende typer tilbud til stærke elever på grund- og hovedforløbet.

Ser man på organiseringen af tilbuddene, breder viften sig fra individuelle tilbud med undervisningsdifferentiering og individuelt tilpassede forløb til holdorienterede tilbud hvor der udbydes ekstra udfordringer og fag på højere niveau i samlede pakker.

Afkortning eller fritagelse fra undervisning

Der er stærke elever som allerede inden undervisningen er gået i gang, opfylder kompetencemålene. De skal selvfølgelig ikke lære det samme igen. I stedet kan de få godskrevet deres kompetencer. Spørgeskemaundersøgelsen viser at de stærke elever får godskrivning på over halvdelen af indgangene – 55 % af uddannelseslederne har i spørgeskemaundersøgelsen svaret at de ved optaget i august 2010 har givet godskrivning til stærke elever på grundforløbet. Af de uddannelsesledere som har givet godskrivning, har 18 % givet godskrivning med afkortning, mens 28 % har gjort det uden afkortning. Størstedelen – 56 % – har anvendt begge former for godskrivning.

Når eleverne får godskrevet dele af deres uddannelsesforløb, får nogle altså afkortet deres samlede uddannelsesforløb, mens andre bliver fritaget for dele af undervisningen. Ifølge regelgrundlaget for erhvervsuddannelserne skal eleverne dog også tilbydes undervisning på højere niveauer end de obligatoriske eller have tilbud om anden relevant undervisning.

På den ene side viser spørgeskemaundersøgelsen at seks ud af ti uddannelsesledere (61 %) er enige i at eleverne hellere vil have godskrivning end ekstra udfordringer. For nogle af de stærke elever er godskrivning med afkortning eller fritagelse fra undervisningen netop et vigtigt tilbud.

På de besøgte skoler blev det fx nævnt at nogle ældre elever og elever med små børn foretrækker at få fri så de har tid til andre forpligtelser.

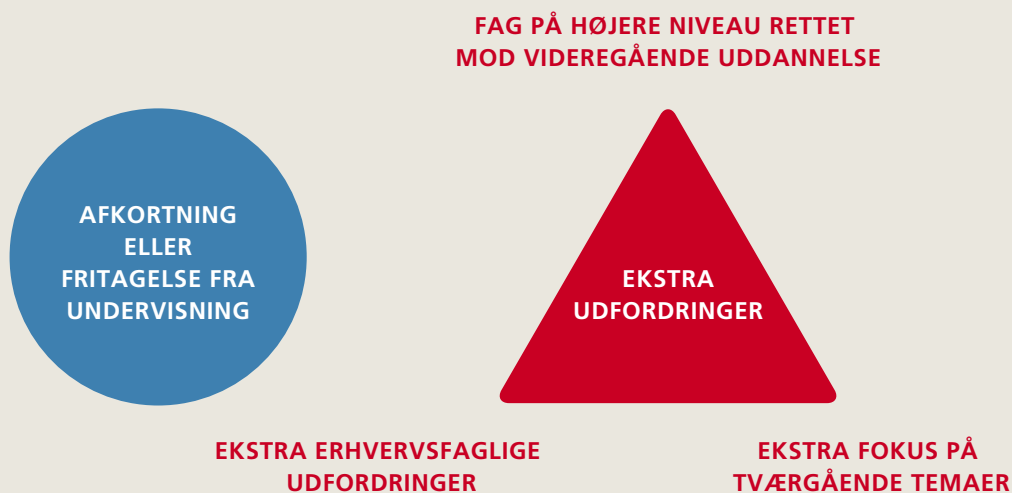
På den anden side viser spørgeskemaundersøgelsen at næsten halvdelen af uddannelseslederne (47 %) i høj grad vurderer at de stærke elever på deres indgang er kendetegnet ved at de vil have flere udfordringer. Til disse stærke elever er godskrivning med afkortning eller fritagelse fra undervisningen ikke nødvendigvis det mest relevante tilbud. De skal i stedet have tilbud om ekstra udfordringer. Her viser erfaringerne fra de besøgte skoler dog at eleverne ikke nødvendigvis aktivt efterspørger ekstra udfordringer og faktisk skal opfordres direkte, men er tilfredse når de så deltager. Dette uddybes nærmere i kapitel 5.

Mulighed for flere faglige udfordringer

Med ændringerne i erhvervsuddannelsesloven i 2007 blev der lagt op til at erhvervsskolerne skal udbyde undervisning på højere niveauer end de obligatoriske i de enkelte fag, eller at eleverne skal have tilbud om anden relevant undervisning. Derudover lægger lovændringerne vægt på at erhvervsuddannelser skal have fokus på innovation, iværksætteri og internationalisering for at udvikle elevernes faglige, personlige og sociale kompetencer.

FIGUR 3

Hvilke tilbud er der til stærke elever?

CASE 2

PILOTERNE PÅ INDGANGEN DYR, PLANTER OG NATUR, ROSKILDE TEKNISKE SKOLE

På uddannelsen til anlægsgartner på indgangen Dyr, planter og natur er der et tilbud om ekstra faglige udfordringer i stedet for bare fritagelse fra undervisningen – både på grund- og hovedforløbet.

På uddannelsen til anlægsgartner har eleverne fået tilbud om ekstra udfordringer én dag om ugen i forbindelse med projektet Piloterne. Det var frivilligt at deltage, og indholdet var fleksibelt i forhold til de deltagende elevers ønsker. På grundforløbet fik elever der allerede havde traktorkørekort, mulighed for at arbejde selvstændigt på deres eget projekt med støtte og vejledning fra en underviser. På hovedforløbet fik elever der allerede havde matematik på det obligatoriske niveau, tilbud om ekstra undervisning i udvalgte emner som fx driftsøkonomi og 3D-tegning.

Både elever og undervisere vurderer umiddelbart tilbuddet positivt. Underviserne har oplevet at nogle af de stærke elever var utilfredse fordi de kedede sig, men at de med dette tilbud fik mulighed for at få ekstra udfordringer og være sammen med andre elever med samme overskud. Et positivt ikke intenderet udbytte af tilbuddet har været at andre elever er blevet inspireret, og også har ønsket ekstra udfordringer. De har så deltaget i tilbuddet når de havde fri fra den ordinære undervisning.

Eleverne er glade for at der tages højde for deres individuelle forudsætninger og interesser. De er også glade for muligheden for at få mere med i rygsækken, men efterspørger samtidig mere faste rammer, bl.a. i forhold til planlægningen af relevant indhold i tilbuddet. De ønsker at deres ekstra indsats anerkendes, og derfor vil de gerne at den markeres med fx et bevis for deltagelse. De deltager ikke i tilbuddene som "beskæftigelsesterapi", men vil anerkendes for at de tager ekstra udfordringer på sig.

Tilbuddet er udviklet og udbudt som del af et projekt med finansiel støtte til bl.a. udgiften til ekstra undervisere. Der er på skolen dog ikke fundet en model for hvordan tilbuddet kan finansieres når støtten ophører.

VIL DU VIDE MERE?

Kontakt
Thomas Høyrup, uddannelsesleder
E th@rts.dk
T 30 78 31 80

Overordnet set kan erhvervsuddannelsernes tilbud om ekstra udfordringer til de stærke elever inddeles i tre typer:

- Fag på højere niveau rettet mod videregående uddannelse
- Ekstra erhvervsfaglige udfordringer
- Ekstra fokus på tværgående temaer.

For at forbedre elevernes mulighed for at tage en videregående uddannelse er et centralt tilbud muligheden for at afslutte de studierettede grundfag på højere niveau end det obligatoriske. Hvilke fag og niveauer der er relevante, afhænger af den enkelte indgang og de videregående uddannelser som erhvervsuddannelsen naturligt peger mod.

I forhold til den erhvervsfaglige undervisning kan skolerne også udbyde undervisning på højere niveauer, fx undervisning på højere niveau i områdefagene på grundforløbet og specialefag på ekspertniveau på hovedforløbet. Herudover er der som et treårigt projekt udviklet centres of excellence på fire tekniske skoler hvor stærke elever på udvalgte hovedforløb tilbydes ekstra udfordringer inden for nogle helt specifikke emner.

Undersøgelsen peger på at der inden for de sidste år er sket en stigning i udbuddet af fag på højere niveau, både på grundforløbet og på hovedforløbet. Beregninger fore-

taget af UNI-C Statistik og Analyse for Dansk Industri i 2009 [4] viser at 8 % af eleverne på grundforløbet og 3 % af eleverne på hovedforløbet havde fag på højere niveau. I vores spørgeskemaundersøgelse som er gennemført i 2010, svarer mere end hver tredje uddannelsesleder (37 %) at eleverne på hans eller hendes indgang får mulighed for at vælge fag på højere niveau på grundforløbet, mens 13 % giver enkelte stærke elever mulighed for at tage udvalgte fag på højere niveau, fx på et andet hold, og hver fjerde indgang (25 %) tilbyder specialefag på ekspertniveau. Tendensen til at der er et stigende udbud af fag på højere niveauer, er klar selvom der er anvendt forskellige datakilder i Dansk Industris og vores undersøgelse.

Alle elever på erhvervsuddannelserne skal arbejde med de tværgående emner innovation, iværksætteri og internationalisering, men det er også emner som skolerne sætter ekstra fokus på for at give ekstra udfordringer til stærke elever. I de særlige grundforløbspakker der udbydes netop til stærke elever, er der i 57 % af tilbuddene i høj eller nogen grad større fokus på internationalisering og i 63 % af tilbuddene i samme grad større fokus på iværksætteri i forhold til de ordinære forløb. Omkring hver sjette uddannelsesleder (17 %) svarer at de på hovedforløbet udbyder valgfag som stærke elever kan være særligt interesserede i, fx iværksætteri på avanceret niveau.

På nogle af de skoler vi har besøgt, nævner uddannelseslederne og underviserne dog at det faglige indhold som det er oplagt at udfordre de fagligt stærke og afklarede elever med på grundforløbet, er placeret på hovedforløbet, og at de oplever at konstruktionen med den skarpe adskillelse af grundforløb og hovedforløb på indgangene virker som en begrænsning i forhold til at tilbyde relevante faglige udfordringer til de stærke elever.

Organisering af tilbuddene

Vores undersøgelse peger på en række forskellige modeller for organisatorisk differentiering hvor elevernes deles på forskellige måder – det vil sige en organisering der ligger ud over det helt grundlæggende arbejde med undervisningsdifferentiering hvor underviseren tilpasser undervisningen til elevernes forudsætninger og interesser. Organiseringen af tilbuddene til stærke elever spænder fra helt individuelt orienterede tilbud til at eleverne samles i hold eller på særlige uddannelser:

- Individuelt tilpassede forløb
- Deltagelse i konkurrencer og særlige events
- Eux
- Særlige hold for stærke elever.

I denne undersøgelse er fokus på arbejdet med organisatorisk differentiering. Omfang og praksis af undervisningsdifferentiering er meget omfattende at undersøge i sig selv og indgår ikke i denne undersøgelse, men er oplagt som genstand for en selvstændig undersøgelse.

Individuelt tilpassede forløb

På mange indgange er der tilrettelagt individuelle forløb for enkelte stærke elever som så tager udvalgte fag på højere niveau, fx sammen med et andet hold eller på det lokale VUC. Spørgeskemaundersøgelsen viser at næsten halvdelen (45 %) af uddannelseslederne har svaret at stærke elever på grundforløbet på deres indgang har fået individuelt tilrettelagte grundforløb, mens det gælder for 13 % på hovedforløbet.

Deltagelse i konkurrencer og særlige events

Deltagelse i konkurrencer eller særlige events er en anden måde at organisere ekstra faglige udfordringer eller at arbejde med de tværgående temaer på. Det er fx Danmarksmesterskab i Innovation & Iværksætteri eller DM Skills som senest er afholdt med deltagelse af en lang række fag. Her viser spørgeskemaundersøgelsen fx at 37 % af uddannelseslederne har svaret at stærke elever på deres hovedforløb deltager i konkurrencer.

Deltagelse i fx konkurrencer som DM Skills behøver ikke kun at være en enkeltstående begivenhed for få udvalgte deltagere. Men noget som flere elever kan være involveret fx gennem de prækvalificerende konkurrencer.

Eux

Eux er et nyt tilbud til elever der ønsker sig en erhvervsfaglig uddannelse der også giver dem studiekompetence til at begynde på en videregående uddannelse.

Eux blev en mulighed i august 2010 inden for bygge- og anlægsområdet og udbudt på fire erhvervsskoler. Flere andre erhvervsskoler og uddannelser er dog også interesserede i at udbyde eux. Spørgeskemaundersøgelsen viser at uddannelseslederne på lidt under halvdelen af indgangene har besluttet (13 %) eller overvejer (31 %) at udbyde eux inden for det næste år. Den anden halvdel har svaret at eux ikke en mulighed på deres indgang inden for det næste år, eller har besluttet ikke at udbyde den.

Flere uddannelser forventer at få mulighed for at udbyde eux, herunder elektrikerområdet, det merkantile område og SOSU-området. Det er også netop uddannelsesledere fra disse indgange der i spørgeskemaundersøgelsen har svaret at de har besluttet eller overvejer at udbyde eux. Det er også på indgangene Strøm, styring og it og på indgangen Sundhed, omsorg og pædagogik at der er flere uddannelsesledere end på de andre indgange der oplever at deres elever i høj grad er kendetegnet ved at de vil tage en videregående uddannelse, og det er altså umiddelbart relevant at tilbyde eux der.

EUX – erhvervsuddannelse og studiekompetence i èt

Eux henvender sig til den gruppe elever der ønsker sig både en erhvervsfaglig uddannelse og studiekompetence.

Eux er lige som de sædvanlige erhvervsuddannelser vekseluddannelser og omfatter både grundforløb og hovedforløb med skoleophold vekslende med praktikperioder. Den samlede skoledel vil være længere end i den sædvanlige erhvervsuddannelse, så der bliver plads til gymnasiale fag, mens praktiktiden kan være afkortet.

Ud over de sædvanlige fag i erhvervsuddannelsen indeholder et eux forløb fire obligatoriske

fag: Dansk niveau A, engelsk niveau B, matematik niveau C og samfundsfag niveau C. Herudover vil andre gymnasiale fag indgå i forløbet, så det samlede omfang og niveau af gymnasiale fag og medtællende erhvervsfaglig undervisning svarer til omfanget i hf.

Uddannelsesstiden vil variere mellem de forskellige eux-forløb, men fx eux på bygge- og anlægsområdet varer 4 år og 1 måned. De skoler, der udbyder erhvervsuddannelser hvortil der også er godkendt eux, er automatisk også godkendt til at udbyde uddannelsen med eux.

Særlige hold for stærke elever

Vores spørgeskemaundersøgelse viser at flere indgange udbyder særlige hold for stærke elever, men at det er mest udbredt på grundforløbet. 30 % af uddannelseslederne har i spørgeskemaundersøgelsen svaret at de på grundforløbet for optaget i august 2010 oprettede et eller flere hold særligt for stærke elever, mens det er 5 % som har svaret at de stærke elever på hovedforløbet er samlet på særlige hold.

At de stærke elever ikke samles på særlige hold på hovedforløbet, skal bl.a. ses i forhold til at elevgruppen er spredt ud på flere uddannelser i forhold til grundforløbet, og at antallet af elever på de enkelte uddannelser derfor er mindre, hvilket gør det svært på mange uddannelser at have elever nok til at opdele i flere hold. Her kommer den organisatoriske differentiering på hovedforløbet mest til udtryk i form af specialefag på ekspertniveau og valgfag som stærke elever kan være særligt interesserede i.

På grundforløbet har erhvervsuddannelserne siden januar 2008 skullet tilbyde grundforløbspakker til elever på de erhvervsfaglige grundforløb. EVA's undersøgelse af grundforløbspakker fra 2009 viser at det er forskelligt hvordan grundforløbspakkerne er organiseret på skolerne og de enkelte indgange. På nogle skoler samles stærke elever på et hold med en særlig grundforløbspakke, eller stærke elever på indgangen samles på tværs af hold i

udvalgte lektioner, mens stærke elever andre steder kan vælge en grundforløbspakke hvor de i enkelte lektioner er sammen med elever fra andre indgange. I spørgeskemaundersøgelsen har vi derfor spurgt om særlige hold for stærke elever fordi vi er interesserede i at undersøge erfaringerne med at samle stærke elever i ét tilbud.

Spørgeskemaundersøgelsen viser at det især er på indgangene Merkantil, Mad til mennesker og Bil, fly og andre transportmidler at de ved optaget i august 2010 oprettede sådanne særlige hold for stærke elever på grundforløbet. Der er endvidere flere der forventer at de fremover vil udbyde hold særligt for stærke elever på indgangene – herunder særligt Sundhed, omsorg og pædagogik. De indgange hvor der er flest der markerer at de ikke har oprettet særlige hold for stærke elever og ikke har planer om det, er indgangene Krop og stil, Medieproduktion og Transport og logistik. Der kan være flere årsager til at der ikke udbydes, eller at der ikke er planer om at udbyde særlige hold for stærke elever. Fx kan det være at det ikke giver mening i forhold til undervisningsformen, at alle elever er stærke, eller at der er meget få stærke elever.

Organiseringen af stærke elever på særlige hold på grundforløbet er et nyt tilbud på mange skoler, og vi har derfor valgt det som særligt fokusområde i vores spørgeskemaundersøgelse og i udvælgelsen af de skoler som vi har besøgt. Det behandles uddybende i næste kapitel.

CASE 3

GASTRO TREKKER PÅ INDGANGEN MAD TIL MENNESKER PÅ HOTEL- OG RESTAURANTSKOLEN, MERCANTEC

Grundforløbspakken Gastro Trekker er et eksempel på et tilbud til stærke elever hvor der bliver sat ekstra blus på den gastronomiske faglighed. Nye måder at arbejde fagligt på er blevet afprøvet og har givet inspiration til hele indgangen.

Gastro Trekker er et 40-ugers grundforløb med fokus på etniske, europæiske og nordiske madkulturer. Målgruppen for tilbuddet er de fagligt stærke og afklarede elever som er parate til at yde meget og til at rejse ud i verden og opleve madkultur.

Faglige udfordringer i fokus

Intentionen bag Gastro Trekker er at eleverne kommer mere i dybden fagligt. Undervisningen er modulopdelte med et nyt tema hver uge (fx svin, mælk, jul, fra vugge til plejehjem og international kantine), og der er valgt en anden grundbog end den der normalt bruges på indgangen, nemlig Nikolaj Kirks kogebog som har en anden måde at beskrive mad på. En anden vigtig dimension i Gastro Trekker er internationalisering. Der er et fire-ugers Frankrigsmodul med studietur (gastro-nomi, vin, vinfremstilling og naturfag).

Grundfagene dansk og naturfag (og it) er integreret i den erhvervsfaglige undervisning og i opgaverne. For eksempel skal eleverne tage billeder af det de har tilberedt, beskrive maden med tekst (dansk), redegøre for ægts kemiske opbygning (naturfag) og præsentere deres overvejelser med brug af PowerPoint (it). Konkret er

der to undervisere fast tilknyttet, hvor fx klima, naturfag, hygiejne og it bliver bragt ind i fagene som fokuspunkter i opgaver så eleverne når kompetencemålene.

Gode erfaringer inspirer andre forløb

Gastro Trekker kører sit første forløb fra august 2010 med 23 elever. De foreløbige erfaringer er positive. Eleverne fremhæver især Frankrigsopholdet som har givet dem et særligt sammenhold og en helt anden ro i klassen. De synes det er godt at grundfagene er integreret, og kan lide to lærer-ordningen som betyder at de har et tæt forhold til underviserne. Eleverne ser ikke længden på 40 uger som et problem – de får rejser og oplevelser til gengæld og vil gerne anbefale grundforløbet til andre elever der vil lære mere.

Erfaringerne fra Gastro Trekker har allerede givet inspiration til at udvikle den faglige undervisning i andre grundforløbspakker på indgangen.

VIL DU VIDE MERE?

Kontakt
Dan Laursen, afdelingsleder
E dala@mercantec.dk
T 89 50 35 51

4

GRUNDFORLØBS- PAKKER FOR STÆRKE ELEVER

En del skoler udbyder grundforløbspakker målrettet stærke elever, og flere overvejer at udbyde dem i fremtiden. I dette kapitel sætter vi fokus på indholdet og erfaringerne med at udbyde sådanne særlige grundforløbspakker. Vi ser på indholdet og længden af grundforløbspakkerne, og endelig ser vi på hvilket positivt og negativt udbytte skolerne har haft af at udbyde disse.

Vi har i spørgeskemaundersøgelsen spurgt om erfaringerne blandt de uddannelsesledere som ved optaget i august 2010 udbød grundforløbspakker på indgangen målrettet stærke elever, eller som har hold på grundforløbet der samler stærke elever på tværs af indgange i udvalgte lektioner. Disse tværgående hold har samme funktion som grundforløbspakker, og erfaringerne med disse indgår også i resultaterne som vi præsenterer i dette kapitel.

Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen viser at det især er ekstra faglige udfordringer som er omdrejningspunktet i grundforløbspakkerne, og vi kan se et positivt udbytte af at oprette sådanne hold. Uddannelseslederne oplever at eleverne bliver fastholdt, er tilfredse og opnår et højere fagligt niveau. Omvendt oplever uddannelseslederne generelt ikke at oprettelsen af særlige hold har negativ påvirkning i forhold til at skabe A- og B-hold, eller at de stærke elever mangler på de andre hold.

På indgangen eller på tværs af indgange

At oprette en grundforløbspakke særligt for stærke elever på en indgang stiller krav om en vis mængde af stærke

elever for at det økonomisk kan løbe rundt. På flere skoler har der ikke været nok elever eller efterspørgsel til at kunne samle nok stærke elever til et hold på indgangen, og derfor har nogle skoler valgt at samle stærke elever i udvalgte lektioner på tværs af indgangene.

Spørgeskemaundersøgelsen viser at størstedelen af holdene (72 %) er organiseret som hold på de enkelte indgange som vores case Gastro Trekker (Case 3), Elitelinjen (Case 5), samt grundforløbspakken Øget studiekompetence (Case 6). Der er dog også en del af holdene der er organiseret på tværs af indgange (27 %), som vores case Karrierelinjen (Case 4).

Ekstra faglige udfordringer

Hvem er målgruppen, og hvilket indhold tilbydes de stærke elever på disse særlige grundforløbspakker – både på den enkelte indgang og på tværs af indgange? I vores spørgeskemaundersøgelse har uddannelseslederne svaret på hvem der er de primære målgrupper for de særlige grundforløbspakker. Svarene viser at de fleste grundforløbspakker er målrettet dem der vil have flere udfordringer (74 %), og de fagligt ambitiøse (67 %), mens der er

færre der har de studieorienterede som overvejer efterfølgende videregående uddannelse, som målgruppe (46 %).

Det særlige indhold som de stærke elever tilbydes på grundforløbspakkerne i forhold til det ordinære forløb, er oftest ekstra faglige udfordringer – på 51 % af holdene indgår ekstra faglige udfordringer i høj grad og på 38 % i nogen grad (Figur 4). Et eksempel på en grundforløbspakke med ekstra faglige udfordringer er Gastro Trekker hvor der er sat ekstra blus på den gastronomiske faglighed (case 3).

Fag på højere niveau indgår også i tilbuddene, men ikke i lige så mange som de faglige udfordringer. På 42 % af holdene er der i høj grad og på 21 % i nogen grad fag på højere niveauer. Elitelinjen på Handelsskolen Viborg er et eksempel på en grundforløbspakke hvor alle fag er på højere niveau (case 5).

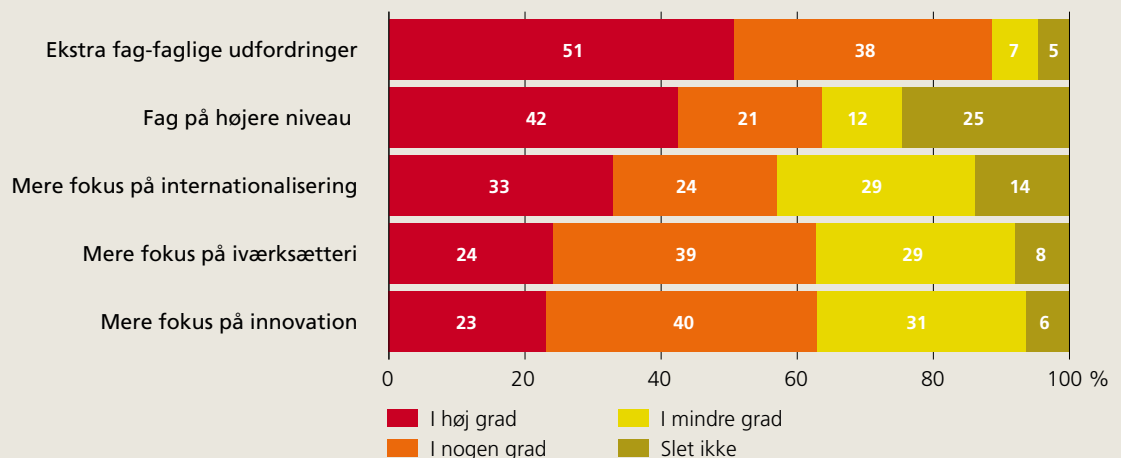
Umiddelbart kan der iagttages overensstemmelse mellem det som grundforløbspakkerne tilbyder – ekstra faglige udfordringer – og det som mange uddannelsesledere vurderer i høj grad kendetegner de stærke elever på deres indgang, nemlig at de er fagligt stærke (Figur 2). At der er færre der udbyder fag på højere niveau som en del af

indholdet på holdet, er også i overensstemmelse med at der er færre uddannelsesledere som vurderer at boglighed i høj grad er et kendetegn ved de stærke elever. Dog er der – som også beskrevet i kapitel 2 – nogle indgange hvor flere af uddannelseslederne i spørgeskemaundersøgelsen har vurderet at det kendetegner eleverne at de vil tage en videregående uddannelse. Derfor kan det alligevel være relevant at udbyde fag på højere niveau selvom det ikke nødvendigvis kendetegner elevgruppen generelt at være bogligt stærke.

Karrierelinjen på Tech College Aalborg har ud over fag på højere niveau også fokus på iværksætteri og innovation samt internationalisering. Det er den ikke ene om. Det er der også andre indgange der har fokus på i deres særlige grundforløbspakker. Iværksætteri og innovation indgår i høj grad i omkring hvert fjerde tilbud (hhv. 24 % og 23 %), og større fokus på internationalisering indgår i hvert tredje tilbud (33 %). Det er ikke overraskende i lyset af at det er et politisk satsningsområde. Men det er interessant i forhold til at lysten til at være iværksætter eller at være internationalt orienteret er det kendetegn som de færreste af uddannelseslederne i høj grad vurderer at deres stærke elever har.

FIGUR 4

Hvilket særligt indhold indgår i jeres tilbud '[navn tilbud]' i forhold til det ordinære forløb? (N=99)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere.

CASE 4

KARRIERELINJEN PÅ TVÆRS AF INDGANGE,
TECH COLLEGE AALBORG

Er der ikke elever nok på de enkelte indgange til at samle et hold?
Prøv at samle elever på tværs af indgange som de gør på Karrierelinjen.

Elever på Karrierelinjen følger grundforløbet på deres egen indgang, men har enkelte fag og moduler sammen med elever fra andre indgange. På Karrierelinjen får eleverne mulighed for at tage to valgfag på C-niveau som de følger en fast dag om ugen. Herudover har de enkelte 'moduler' fordelt over året hvor de arbejder med henholdsvis innovation, iværksætteri samt internationalisering (inkl. studietur). Indtil videre har Karrierelinjen optaget elever to gange, og ved optaget i august 2010 blev der oprettet i alt fire hold.

Ikke to uddannelser

Ved at samle elever på tværs af indgange opnås stordriftsfordele så de kan tilbydes flere forskellige valgfag på højt niveau og der er mulighed for fx at invitere eksterne oplægsholdere.

Når elever samles på tværs af indgange, er der dog en særlig udfordring i at sikre at undervisningen forankres i elevernes forskellige faglighed – og det er de meget bevidste om på Karrierelinjen. Derfor er eleverne fra samme indgang placeret på samme hold så de kan arbejde sammen, og eleverne skal arbejde med projekter som tager udgangspunkt i fagligheden på den indgang de kommer fra.

Det er vigtigt at eleverne ikke oplever at gå på to uddannelser, understreger projektkoordinatoren, og derfor er der også på de enkelte indgange udpeget en kontaktperson som skal sikre forankringen til de enkelte indgange.

Erfaringen er at det er udfordrende at samarbejde på tværs af så mange indgange, og at det stiller store krav til kommunikationen, men også at det er inspirerende for både eleverne og de ansatte.

**Højere grundforløbskarakterer,
men ikke lavere frafald**

Udbyttet af Karrierelinjen er et højere fagligt niveau og højere grundforløbskarakterer til eleverne på Karrierelinjen end elever på det ordi-

nære forløb, fortæller projektkoordinatoren. Underviserne fortæller om at eleverne har udviklet et godt netværk på tværs af indgange som inspirerer deres arbejde.

Det er dog også tydeligt at der ikke er lavere frafald på Karrierelinjen end på andre linjer. Det er altså også her en udfordring at fastholde eleverne. I forhold til det understreger projektkoordinatoren at det er vigtigt at eleverne informeres ærligt om hvad tilbuddet indeholder, og hvad det kræver at gennemføre.

Økonomi

Til at drive Karrierelinjen er der en projektkoordinator på fuld tid. Skolen har fået støtte til udviklingen af Karrierelinjen som bl.a. er brugt til projektkoordinatoren og opstart med kontaktlærere. Tilbuddet har haft sit 2. optag, og tilbuddet finansieres nu af taxametermidler hvor indgangene betaler for de timer hvor deres elever modtager undervisning på Karrierelinjen.

VIL DU VIDE MERE?

Kontakt
Vinni Sørensen, projektkoordinator
E vins@tcaa.dk
T 25 26 62 15

Længere forløb end ordinært grundforløb

Variationen af grundforløbene til de stærke elever der vælger særlige hold, varierer. Omkring hvert femte (24 %) af disse særlige hold er kortere end et ordinært grundforløb på indgangen og kaldes fx 'turbohold'. Disse hold er for elever der allerede lever op til flere af kompetencemålene, og som kan få godskrivning. De fleste af holdene er dog enten af samme længde som et ordinært forløb på indgangen (37 %) eller længere (41 %).

Når en grundforløbspakke til de stærke elever som fx Karrierelinjen på Tech College Aalborg både indeholder fag på højere niveau og ekstra moduler med innovation og iværksætteri, kan det være svært at rumme inden for samme længde som de ordinære forløb. Det er derfor ikke overraskende at flere af grundforløbspakkerne er længere. Erfaringen fra Karrierelinjen er dog at en forlængelse af grundforløbet skal overvejes nøje. Efter 20 uger kan eleverne se deres medstuderende gå i praktik, mens de kan se frem til flere uger på skolen. Det betyder at nogle elever er faldet fra fordi de fik praktikplads efter 20 uger. Det er derfor vigtigt at både elever og praktikvirksomheder er informeret om hvad eleverne kan ekstra ved at have deltaget i det forlængede forløb.

Udbyttet af at tilbyde særlige grundforløbspakker for stærke elever?

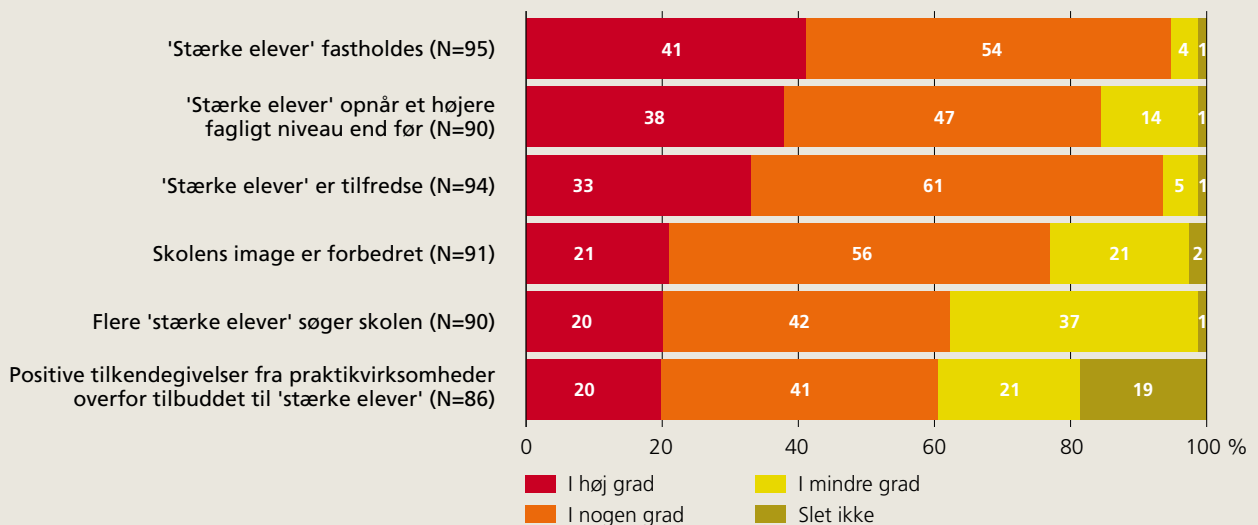
Hvad får man ud af at tilbyde særlige grundforløbspakker for stærke elever? Og hvilke konsekvenser har det for de andre elever på skolen at udskille de stærke elever på særlige grundforløbspakker? Det har vi i spørgeskemaundersøgelsen spurgt de uddannelsesledere som allerede udbyder sådanne grundforløbspakker om. Ligesom vi også har spurgt uddannelsesledere, undervisere og elever på de besøgte skoler om udbyttet og udfordringer ved grundforløbspakkerne målrettet stærke elever.

Et af målene med at oprette særlige grundforløbspakker for stærke elever er bl.a. at fastholde elevgruppen og udfordre dem. Andre undersøgelser, bl.a. fra DI [4], peger på at en af årsagerne til at erhvervsskoleeleverne afbryder deres uddannelse, er et for lavt fagligt niveau. Derfor har vi i vores spørgeskemaundersøgelse spurgt om særlige grundforløbspakker til stærke elever gør en forskel i forhold til at udfordre dem fagligt og fastholde stærke elever.

Spørgeskemaundersøgelsen viser at uddannelseslederne oplever tre mærkbare resultater ved at udbyde grundforløbspakker for de stærke elever: højere fagligt niveau,

FIGUR 5

I hvilken grad har I oplevet følgende positive udbytte af jeres tilbud '[navn tilbud]' til 'stærke elever'?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere.

fastholdelse og tilfredse elever (figur 5). Mellem 85 og 95 % af de uddannelsesledere der ved optaget i august 2010 udbød en grundforløbspakke målrettet stærke elever, svarer at de i høj eller nogen grad har oplevet at stærke elever fastholdes, at de er tilfredse, og at de opnår et højere fagligt niveau end før. Heraf svarer hver tredje eller flere at de oplever det i høj grad (mellem 33 % og 41 %). Endvidere har de færreste oplevet at de stærke elever dropper ud af det særlige tilbud fordi det er for hårdt. Ingen har oplevet dette i høj grad, mens 9 % har oplevet det i nogen grad (figur 6). De elever vi talte med i de fem cases, fortæller at de har oplevet niveauet som passende, og underviserne fremhæver at der på de særlige grundforløbspakker er mere plads til dybere faglige diskussioner.

Endnu ikke forbedret image

Et andet formål med at udvikle særlige grundforløbspakker til stærke elever er at forbedre erhvervsuddannelsernes omdømme i omverdenen, både over for potentielle elever der måske ellers ville have valgt en gymnasial uddannelse, og over for praktikvirksomhederne og den generelle offentlighed.

Både spørgeskemaundersøgelsen og erfaringerne fra de besøgte skoler viser dog at det endnu er for tidligt at vurdere udbyttet af de særlige grundforløbspakker til stærke elever i forhold til omverdenen. Det positive udbytte af grundforløbspakkerne afspejler sig lige nu mere i forhold til interne faktorer som elev- og undervisertilfredshed end i eksterne faktorer som større elevsøgning og flere praktikpladser (figur 5). Spørgeskemaundersøgelsen viser at det er 20 % og 21 % af uddannelseslederne der i høj grad har oplevet en forbedring af skolens image, at flere stærke elever søger skolen, og at der er flere positive tilkendegivelser fra praktikvirksomheder. Omkring halvdelen har oplevet det i nogen grad (mellem 41 % og 56 %).

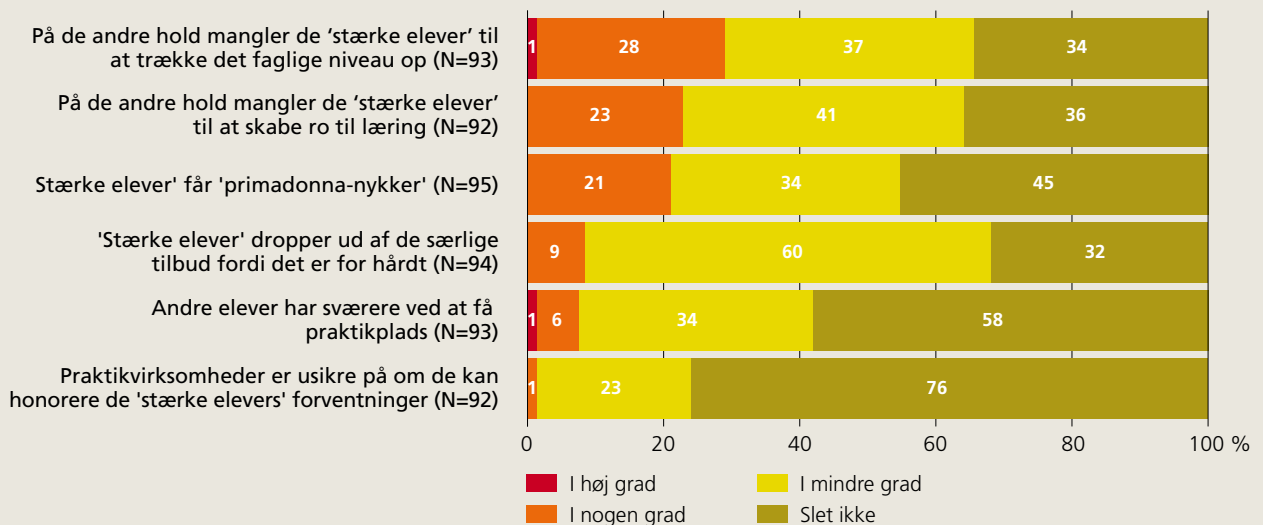
Samme erfaringer går igen på de besøgte skoler. Som én af uddannelseslederne formulerer det er et forbedret omdømme et langsigtet mål med indsatsen, men det er for tidligt at vurdere udbyttet. Hun bemærker dog videre at dette er et område de vil arbejde mere med i fremtiden.

Begrænsede negative konsekvenser

Selv om vores undersøgelse viser at uddannelseslederne oplever et positivt udbytte af at oprette særlige grundforløbspakker til stærke elever, er der også bekymring for det negative udbytte i forhold til andre elever.

FIGUR 6

I hvilken grad har I oplevet følgende negative udbytte af jeres tilbud '[navn tilbud]' til 'stærke elever'?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere.

En overvejelse i forhold til at samle stærke elever på særlige grundforløbspakker er bekymringen for om de stærke elever mangler på de andre hold til at trække det faglige niveau op eller til at skabe ro til læring. På de skoler som vi har besøgt, var det en tilbagevendende refleksion hos ledelsen og undervisergruppen om det har negative konsekvenser for de svage elever og mellemgruppen at tage de stærke elever ud. Det var derfor vigtigt for os også at undersøge et eventuelt negativt udbytte for de andre elever på skolen.

Uddannelsesledernes svar på spørgeskemaundersøgelsen tyder dog ikke på at de stærke elever i udpræget grad mangler på de andre hold til at trække det faglige niveau op eller skabe ro til læring. Mellem 71 % og 77 % af uddannelseslederne har slet ikke eller i mindre grad oplevet de problemer (figur 6). Det er dog vigtigt at understrege at vores undersøgelse ikke svarer på om det reelt har en negativ konsekvens for mellemgruppen af elever eller de svage elever at trække stærke elever ud af de ordinære hold – kun om uddannelseslederne oplever problematikken eller ej.

En anden mulig negativ konsekvens ved at lave særlige grundforløbspakker til stærke elever, er at der – særligt på de enkelte indgange - kan opstå en oplevelse blandt elever af opdeling i A- og B- hold. Selv om der særligt i den generelle politiske dagsorden kan være en bekymring for at der dannes A- og B- hold på skolerne ved oprettelse af særlige hold for de stærke – er dette ikke en bekymring der er udtalt blandt uddannelseslederne. Tre ud af fire uddannelsesledere (75 %) er uenige eller meget uenige i dette udsagn (figur 7).

På de skoler vi har besøgt, var der dog opmærksomhed på denne problematik. Ledelserne mente dog at der ikke

er en modsætning mellem tilbud til enten stærke eller svage elever. Det handler grundlæggende om at der skal være forskellige tilbud som imødekommer behovene hos forskellige grupper af elever, fx praktiklinje, voksenlinje til de ældre elever eller studierettede linjer som tilbydes på Handelsskolen Viborg (case 5). Problematikken skal dog ikke fortrænges, understreger en uddannelsesleder, og selv om de udbyder særlige hold på hendes skole, er debatten stadig åben om vægtning mellem tilbud til stærke og svage elever og hvordan det påvirker kulturen på skolen.

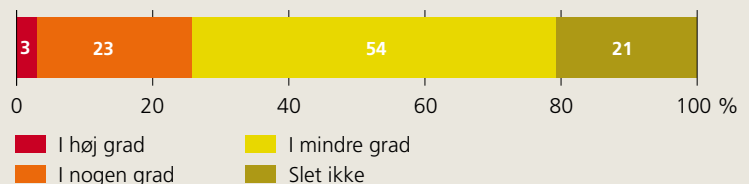
En tredje mulig negativ konsekvens af at oprette særlige hold kun for stærke elever er at eleverne får 'primadonna-nykker', og at det påvirker kulturen på skolen negativt. Det er dog heller ikke noget uddannelseslederne oplever – 45 % har slet ikke oplevet dette, og 32 % i mindre grad (figur 6). Heller ikke på de besøgte skoler var der en generel oplevelse af at de stærke elever følte sig som mere værd end de andre elever på indgangen. Eleverne selv oplevede ikke at de var eliten på skolen – tværtimod havde nogle fået kommentarer om hvorvidt de skulle gå på længere forløb fordi de havde brug for mere hjælp. Ligesom én af skolerne gjorde en ekstra indsats for at forklare praktikstederne hvorfor eleverne har været længere tid om deres grundforløb.

Et billede af stærke elever som gøgeunger der forhindrer de andre elever i at få praktikpladser, er heller ikke noget uddannelseslederne kan genkende. At andre elever har sværere ved at få praktikplads, eller at praktikvirksomhederne er usikre på om de kan honorere de stærke elevens forventninger, er ikke en oplevelse som særligt mange uddannelsesledere har. Størstedelen svarer i spørgeskemaet at det har de slet ikke eller i mindre grad oplevet (hvh. 82 % og 99 %).

FIGUR 7

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Vi er bekymrede for at særlige hold for 'stærke elever' medfører eleverne bliver delt i A- og B-hold (N=306)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere.

CASE 5

ELITELINJEN PÅ HG PÅ HANDELSSKOLEN VIBORG,
MERCANTEC

Elitelinjen på Handelsskolen Viborg er en grundforløbspakke til elever som drømmer om at blive selvstændige eller ledere i en virksomhed eller større butik. Alle fag er på et niveau der giver eleverne mulighed for at tage en kort videregående uddannelse bagefter, men det primære mål er alligevel en erhvervskarriere.

Elitelinjen er en grundforløbspakke på hg hvor alle grundfag er på C- eller B-niveau, og hvor ledelse er et obligatorisk valgfag. Herudover er der særligt fokus på innovation, iværksætteri og internationalisering samt en studietur.

En erhvervskarriere er målet

Selv om grundfagene udbydes på højere niveau end det obligatoriske i grundforløbspakken og ender på et niveau der giver studiekompetence, så er fokus på at eleverne skal arbejde med deres fag efter endt uddannelse, mens studiekompetence anses som sekundært, bemærker ledelsen og underviserne. Eleverne fortæller også at en erhvervskarriere er det primære mål for dem og omtaler de højere niveauer som en mulighed for en bedre uddannelse og en forsikring så de evt. kan studere videre senere.

Undervisningen på Elitelinjen er mere boglig end på andre hold, bemærker underviserne, og de går hurtigere frem i stoffet. Underviserne understreger dog videre at det stadig er en erhvervsuddannelse, og praksisorienteringen er vigtig. Så underviserne har fokus på at undervisningen ikke må blive for teoretisk.

Eleverne skal opfordres

Handelsskolen Viborg har haft to optag til Elitelinjen. Erfaringen er at eleverne skal opfordres til at vælge holdet, da de ikke umiddelbart ser sig selv som 'elite'. Kommende elever får anbefalet tilbuddet ved indslusnings samtalen hvis de har nogenlunde gode karakterer fra folkeskolen, og hvis de er afklarede omkring deres mål med uddannelsen. Selv om karakterer her er vigtige, er der dog også mindre bogligt stærke elever på holdet. Underviserne bemærker nemlig at det som faktisk særligt kendetegner eleverne på Elitelinjen, er at de er engagerede i deres uddannelse og netop har lyst til flere udfordringer.

Forskellige tilbud til forskellige elevgrupper

Ledelsen fremhæver et lavere frafald og mindre fravær hos eleverne på Elitelinjen, mens underviserne bemærker at elever som har været mindre stærke er blevet stærkere, og at holdet altså har trukket nogle elever højere op end det ellers ville have været tilfældet.

Underviserne fortæller dog videre at der nok er enkelte elever på Elitelinjen som ser sig selv som lidt dygtigere end de andre elever på skolen, men bemærker videre at eleverne eller holdet ikke generelt skiller sig ud som noget særligt. På Handelsskolen Viborg er Elitelinjen nemlig kun én af flere linjer med særlig toning som fx medielinjen til dem som er til lyd, reklame og kommunikation, eller voksenlinjen til dem som er +20 og evt. har familie. Også i andre grundforløbspakker kan eleverne tage et eller flere grundfag på C- eller B-niveau, men det er dog kun på Elitelinjen at alle grundfag afsluttes på disse niveauer.

Økonomi

Handelsskolen Viborg er en del af Mercantec, og Elitelinjen er udviklet som en del af Mercantecs satsning på udvikling af forskellige tilbud til forskellige elevgrupper. Handelsskolen Viborg har derfor heller ikke selv båret de fulde udviklingsomkostninger. Ledelsen bemærker dog at Elitelinjen nu løber rundt økonomisk under forudsætning af at der er elever nok – ligesom andre grundforløbspakker.

VIL DU VIDE MERE?

Kontakt
Anita Thøgersen, pædagogisk konsulent
E anth@handelsskolenviborg.dk
T 89 50 38 20

5

ERFARINGER MED AT UDVIKLE TILBUD

Fra politisk side er der fokus på at erhvervsuddannelserne skal have særlige tilbud til de stærke elever, men fra skolernes perspektiv hvad er så vigtigt at overveje hvis man vil udvikle og udbyde sådanne tilbud? Og hvilke udfordringer er der? Det sætter vi fokus på i dette kapitel.

Vi har i spørgeskemaundersøgelsen spurgt uddannelseslederne om interne og eksterne drivkræfter og barrierer for at udvikle og udbyde særlige tilbud til stærke elever. Hvor det foregående kapitel kun handlede om grundforløbspakker, handler dette kapitel generelt om drivkræfter og barrierer for at udvikle alle typer af tilbud til stærke elever på grund- og hovedforløb som vi skitserede i kapitel 3. Derudover har vi spurgt uddannelseslederne og underviserne på de skoler vi har besøgt, om hvilke gode råd de har til andre skoler der skal i gang med at udvikle særlige tilbud til stærke elever: Hvilke erfaringer har de med at rekruttere elever, hvordan har de organiseret underviserne, hvilke faktorer har for dem været afgørende for at komme i gang, og hvordan har de fået budskabet om tilbuddet ud over rampen?

Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen og erfaringerne fra de besøgte skoler peger på at eleverne ikke nødvendigvis ser sig selv som stærke og ikke aktivt efterspørger de særlige tilbud. Skolerne må derfor gøre en indsats for at identificere eleverne og direkte opfordre dem. Erfaringer fra tidligere projekter på andre skoler har peget på at manglende interesse for de stærke elever

blandt ledelse og undervisere kan være en barriere, men det kan vi ikke bekræfte. Der er undervisere som er interesseret i at arbejde med elevgruppen og som vist i kapitel 1, så indgår de stærke elever i skolernes strategier. For at interessen og de gode intentioner omsættes til praksis så er aktiv opbakning fra ledelsen dog nødvendig og der er brug for ekstra ressourcer til udvikling og markedsføring.

Eleverne kommer ikke af sig selv

Vores spørgeskemaundersøgelse viser at omkring to ud af tre uddannelsesledere (64 %) er enige eller meget enige i at manglende efterspørgsel fra eleverne er en barriere for at udbyde særlige tilbud til stærke elever, og at eleverne hellere vil have godskrivning end ekstra udfordringer (61 %) (figur 8). Når vi så fokuserer på de uddannelsesledere som allerede udbyder særlige hold, fx grundforløbspakker målrettet stærke elever, oplever mange dog ikke den manglende efterspørgsel fra eleverne som et problem. Af de uddannelsesledere der allerede udbyder særlige hold, er 55 % uenige eller meget uenige i at manglende efterspørgsel fra eleverne er en barriere.

Umiddelbart kan de resultater forstås som at de skoler hvor eleverne efterspørger særlige tilbud, også er dem som udbyder dem, og at der på de andre skoler ikke er efterspørgsel, og så er den type tilbud ikke relevant at overveje. Men så enkelt er det ikke, viser erfaringerne fra de besøgte skoler. De har også oplevet manglende aktiv efterspørgsel fra eleverne. De elever vi talte med, fortalte at de ikke kendte til tilbuddet om særlige hold for stærke elever før de tilmeldte sig indgangen, og at de ikke aktivt havde søgt efter et sådan tilbud. Dette udgangspunkt var dog ikke så stor en barriere at skolen ikke alligevel kunne udbyde og rekruttere elever til de særlige hold, men det krævede dog en særlig indsats.

Stærke elever skal identificeres og opfordres

Eleverne på de særlige hold på de besøgte skoler havde altså ikke efterspurgt og søgt efter et tilbud målrettet stærke elever. De blev informeret om muligheden på et informationsmøde på indgangen eller blev opfordret i indslusningssamtalen. Selvom tilbuddene på denne måde er blevet præsenteret, skal underviserne eller uddannelsesvejlederne altså alligevel aktivt prikke eleven på skulderen og spørge om det ikke var noget. Det er meget sjældent eleven selv der opsøger de særlige tilbud.

Den overvejende årsag til dette er ifølge uddannelseslederne og underviserne på de besøgte skoler at eleverne faktisk ikke ser sig selv som stærke elever eller talenter. Som vi nævnte i kapitel 2, har eleverne ikke nødvendigvis oplevet sig selv som stærke elever i folkeskolen eller på

tidligere ungdomsuddannelser, og deres erhvervsfaglige potentiale er måske ikke blevet opdaget eller anerkendt.

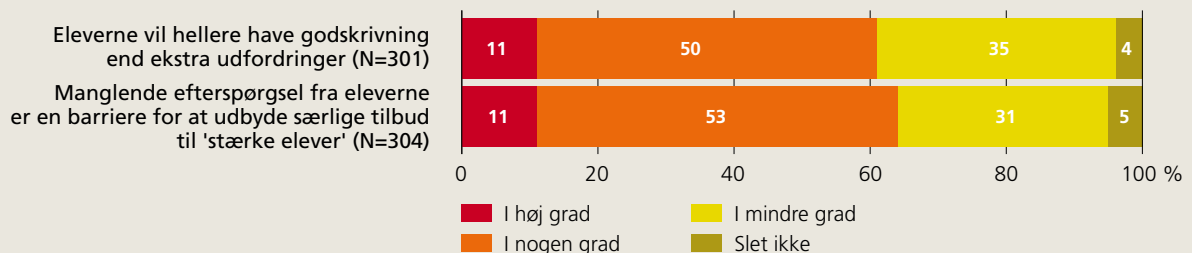
Selvom det ikke er boglighed der er det tydeligste kendetegn ved stærke elever, er der alligevel flere af de besøgte skoler der benytter karakterer til at identificere de stærke elever. Men karakteren kombineres alligevel med forskellige andre kriterier som er formuleret og drøftet i underviser- og vejlederkredsen for at kunne identificere og placere eleverne rigtigt.

På Århus Social- og Sundhedsskole (case 6) har de udformet et skema med kriterier og retningslinjer som uddannelsesvejlederne kan bruge i forhold til at identificere og vejlede eleverne. Her er det både uddannelsesvejlederen der anbefaler pakken, og elever der selv har specifikt ønske om at komme på grundforløbspakken 'Øget studiekompetence' fordi de gerne vil forbedre deres muligheder for at komme ind på hovedforløbet til pædagogisk assistent eller måske senere læse videre til sygeplejerske. For at komme på tilbuddet kræver det 10. klasse og helst 4 eller 7 i dansk og engelsk. Derudover skal eleven også have gode sociale kompetencer. Hvis der er store sociale og personlige udfordringer, fx diagnoser som ADHD, hvor de har brug for en mentor, anbefales de et andet grundforløb hvor der er mere tid.

På grundforløbspakken Gastro Trekker (case 3) er karakterer ikke et adgangskriterium, men vigtigst er lysten til ekstra udfordringer og modenhed i forhold til at kunne

FIGUR 8

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere.

rejse væk i fire uger som del af grundforløbet. Og for at være sikre på at eleven er det rette sted, tages indplaceringen op til vurdering igen som en del af realkompetencevurderingen efter de første 14 dage hvor eleven har arbejdet med faget.

Ud over at det er vigtigt at udvikle metoder og formulere klare kriterier som vejlederne kan bruge i arbejdet med at identificere de stærke elever, er det også en fælles erfaring på tværs af casene at det er vigtigt at være tydelig og ærlig i forhold til hvad eleven får ud af at deltage i et særligt forløb og hvad det kræver. Et tilbud må ikke oversælges da elever der ikke er kvalificerede eller reelt ikke interesserede, alligevel vil falde fra.

Faglige udfordringer til underviserne

Erfaringerne fra tidligere projekter på andre skoler med fokus på at udvikle særlige tilbud til stærke elever har vist at underviserne kan være en barriere. Nogle undervisere har særlig interesse for andre elevgrupper, og at arbejde med netop de stærke elever giver nogle særlige muligheder, men også udfordringer. At underviserne skulle være en barriere kan dog ikke genkendes af uddannelseslederne i vores undersøgelse.

I spørgeskemaundersøgelsen er 82 % af uddannelseslederne uenige eller meget uenige i at manglende interesse hos underviserne er en barriere for at udbyde særlige tilbud til stærke elever (figur 9). Herudover er 80 % uenige eller meget uenige i at underviserne på indgangen ikke har de kompetencer der er påkrævet for at undervise i fag på højere niveau.

Tværtimod oplever de uddannelsesledere som har praktiske erfaringer med at udbyde grundforløbspakker målrettet stærke elever, at underviserne får positivt udbytte af at undervise på særlige hold for stærke elever i form af faglige udfordringer (88 % svarer at de i høj eller nogen grad har oplevet det som et positivt udbytte at underviserne får faglige udfordringer). Som en uddannelsesleder bemærker i en kommentar i spørgeskemaet, udbygger tilbuddet underviserens kompetencer.

Endvidere bemærker uddannelsesledere og lærere på flere af de besøgte skoler at arbejdet med at udvikle tilbud til de stærke elever og erfaringerne fra forløbene har givet inspiration til at udvikle undervisningen på de andre grundforløbspakker. Altså, muligheden for at gentænke fagligheden og afprøve andre undervisningsmetoder

uden at skulle tage hensyn til 'laveste fællesnævner' har understøttet udviklingen på indgangen mere bredt.

Organisering af underviserne

Vores cases illustrerer forskellige måder at organisere underviserne på i forhold til hold med stærke elever. Blandt de skoler vi har besøgt, er det bærende princip på én af skolerne at underviserne selv vælger hvilke elevgrupper de gerne vil arbejde med, på en anden skole at underviserne arbejder i turnus, og på en tredje skole har de rekrutteret oplægsholdere og undervisere udefra som supplement til skolens egne.

På Handelsskolen Viborg har underviserne selv kunne tilkendegive hvilke grundforløbspakker de særligt kunne tænke sig at undervise på. Her fremhæver underviserne på holdet at de netop har haft en interesse for denne elevgruppe, mens andre undervisere har ønsket andre hold. Underviserne på holdet vurderer at deres personlige motivation har været vigtig.

Modsat har de på Århus Social- og Sundhedsskole en turnusordning, hvor underviserne fra optag til optag skifter grundforløbspakke. Her har ledelsens argument været at skærpe underviserens opmærksomhed på forskellige elevgrupper og undgå hierarkisering mellem underviserne.

Endelig har de på Karrierelinjen på Tech College Aalborg valgt en tredje model hvor de har sammensat et korps af undervisere der består af både undervisere fra forskellige indgange og undervisere hentet ind udefra med henholdsvis akademisk baggrund og specialister i fx iværksætteri. Erfaringen fra både ledelsens og elevernes side er at det har været inspirerende at tage eksterne undervisere ind. Ledelsen har dog fokus på at undervisningen skal forankres i indgangenes faglighed, og derfor har de eksterne undervisere også været rundt på de forskellige indgange for at møde elevernes erhvervsfaglighed.

Opbakning fra ledelsen afgørende

Stærke elever indgår i mange af skolernes strategier – både på skole- og indgangsniveau. Det viser vores spørgeskemaundersøgelse (se kapitel 1). Vi kan også se af vores undersøgelse at skolens strategi er en drivkraft for at udbyde særlige tilbud (80 % af uddannelseslederne er meget enige eller enige i dette). På de skoler vi har besøgt, blev det også understreget af uddannelseslederne at skoleledelsens opbakning og fokus på at skabe tilbud til stærke elever er en væsentlig forudsætning for at tilbuddene kommer op at stå. Det er nok ikke et overraskende budskab, men alligevel væsentligt at pointere at det er en væsentlig faktor for at tilbud bliver udviklet. Som det blev understreget på én af skolerne, er det afgørende at ledel-

sen bakker op i udviklingsfasen og synes at det er en god idé at der bliver frikøbt underviserkræfter eller afsat ressourcer til at udvikle tilbuddet.

Uddannelseslederne oplever også opbakning fra deres omverden til denne satsning. Over halvdelen (59 %) er enige eller meget enige i at interesse fra det lokale uddannelsesudvalg er en drivkraft for at udbyde særlige tilbud til stærke elever. Regelgrundlaget oplever de heller ikke som en barriere. 78 % har svaret at de er uenige eller meget uenige i at regelgrundlaget for indgangen og tilhørende hovedforløb er en barriere for at udbyde særlige tilbud til stærke elever.

Driften løber rundt, men behov for ekstra ressourcer til udvikling

Selvom vores undersøgelse peger på at eleverne på særlige hold opnår et højere fagligt niveau end før og er mere tilfredse, er der stadig økonomiske overvejelser forbundet med at udvikle og udbyde særlige tilbud.

Erfaringerne fra de besøgte skoler hvor de udbyder særlige hold, viser at forudsat at der er elever nok til hele hold så hænger økonomien sammen i driften. På Århus Social- og Sundhedsskole og Handelsskolen Viborg har de samlet de stærke elever på særlige hold inden for indgangen.

Hvis der ikke er nok elever på en indgang til at samle et hold, er der erfaring med at samle elever på tværs af ind-

gange. Det har de gjort på bl.a. Tech College Aalborg. Her samles elever bl.a. i valgfag som udbydes på højere niveau. De enkelte indgange betaler for de timer som eleven har på det fælles tilbud. Økonomien hænger dog kun sammen hvis eleverne ikke falder fra. Det er derfor afgørende at eleverne er klar over hvad de går ind til.

Ud over ledelsens opbakning fremhæver uddannelseslederne på de besøgte uddannelser, at ressourcer til opstart er afgørende for at et initiativ kan lykkes. Det kræver ekstra ressourcer at udvikle koncept og indhold for særlige tilbud til stærke elever, men der er heldigvis gode muligheder for at få midler til opstartsfasen. På flere af de besøgte skoler har de fået ekstra støtte til udviklingen af deres tilbud. Mens nogle har fået støtte fra Socialfonden eller FoU-midler, har der på Mercantec været en fælles indsats på skolen som har støttet udviklingen af tilbud, fx på Handelsskolen Viborg.

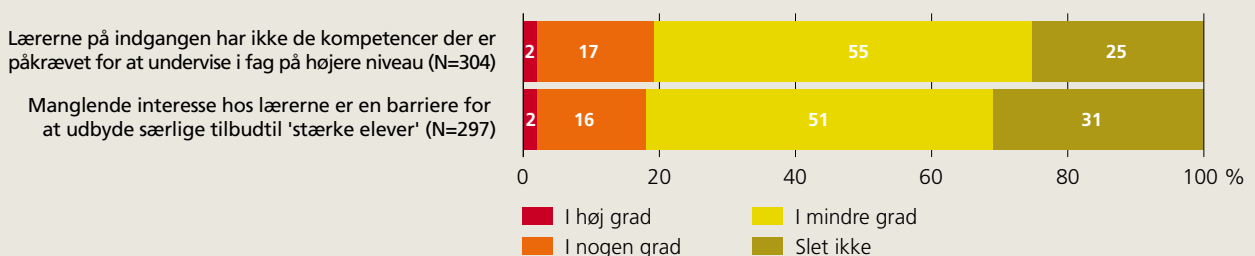
Markedsføring er nødvendig

Ønsket om et bedre omdømme for erhvervsuddannelserne og at tiltrække flere stærke elever er et væsentligt mål med at oprette særlige tilbud til stærke elever – som vi også beskrev i kapitel 1. Lederne på de skoler vi besøgte, understreger dog vigtigheden af markedsføring for at opnå dette mål samt at det er en langsigtet indsats.

Det er erfaringerne fra de besøgte skoler at der er behov for aktiv markedsføring for at det bliver kendt at der fak-

FIGUR 9

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere.

tisk er tilbud til de stærke elever på erhvervsuddannelserne. Dette har man lært af bitter erfaring. Flere af de uddannelsesledere vi har interviewet, fortæller at de har undervurderet denne opgave og at der her ligger en opgave som kræver en mangesidet indsats, både internt over for elever og undervisere som beskrevet tidligere i dette kapitel og eksternt i forhold til forældre, UU-centrene og praktikstederne.

UU-centrene skal have viden om de særlige tilbud så de kan rådgive stærke elever om at der også er attraktive tilbud på erhvervsuddannelserne til dem. På de besøgte skoler fortalte uddannelseslederne at UU-centrene allerede har svært ved at overskue de mange forskellige erhvervsuddannelser – og så også at informere om specifikke tilbud er overvældende. Endvidere oplever de at stærke elever anbefales en gymnasial uddannelse og at mulighederne på erhvervsuddannelserne ikke overvejes for denne elevgruppe.

Endelig er praktikstederne en anden væsentlig aktør. Over halvdelen af uddannelseslederne (59 %) er enige eller meget enige i at interesse fra praktikvirksomhederne er en drivkraft for at udbyde særlige tilbud til stærke elever, og flere af de besøgte skoler ser markedsføring af deres tilbud som et vigtigt næste skridt. Skolerne håber at kunne tiltrække flere og mere attraktive praktikpladser ved at praktikvirksomhederne bliver bevidste om at her er der nogle elever som har mod på flere udfordringer, men også at de er værd at vente på hvis de for eksempel har fulgt et længere grundforløb.

CASE 6

GRUNDFORLØBSPAKKEN 'ØGET STUDIEKOMPETENCE' PÅ INDGANGEN SUNDHED, OMSORG OG PÆDAGOGIK, ÅRHUS SOCIAL- OG SUNDHEDSSKOLE.

På Århus Social- og Sundhedsskole fik de ekstern sparring da de skulle udvikle deres tilbud, og ledelsen vurderer at det gav et godt realitetstjek. De har også gjort en del ud af markedsføringen af deres tilbud og anbefaler andre at gøre det samme.

Grundforløbspakken 'Øget studiekompetence' på Århus Social- og Sundhedsskole er en pakke på 20 uger inklusive grundforløbsprøve. Den har eksisteret siden 2009. Første år var der to hold, og i 2010 blev den udvidet til tre hold med hver 22-25 elever. I grundforløbspakken indgår dansk på højere niveau samt engelsk som ellers ikke indgår i det ordinære grundforløb. Derudover er der en uges studieophold i udlandet.

Fokus på fagligheden og ikke tilfældige temaer
Lederen vurderer tilbuddet som en større succes end forventet i forhold til både volumen og elevernes udbytte. Lederen fortæller at da de på indgangen startede med at udvikle ideer til tilbuddet, tog de afsæt i egne interesser, og det blev nogle lidt tilfældige temaer der blev definerende for deres første bud på indhold. De valgte så at få sparring fra en ekstern konsulent der udfordrede dem i forhold til forankringen i uddannelsens faglighed og de stærke elevers behov, og afdelingslederen vurderer at dette realitetstjek er en af grundene til det gode koncept.

Markedsføring er vigtigt

Et godt råd fra lederen til andre der overvejer at udvikle et tilbud, er at gøre noget ud af markedsføringen og lade indsatsen indgå i én samlet stra-

tegi for uddannelsesvejledningen til alle typer elever – svage som stærke.

Skolen har gjort elever, forældre og andre opmærksomme på tilbuddet via information om grundforløbet på skolens hjemmeside, men ledelsen har også gjort ekstra opmærksom på forløbet via regionale dialogmøder, kombiforløb med produktionsskoler mv.

Ledelsen og uddannelsesvejlederne oplever at det via deres pakketilbud og strategi for uddannelsesvejledning er rygtedes i ungdomskredse at skolen er et sted der gider deres elever, hvor de tror på eleverne og stiller krav – og at der på social- og sundhedsskolerne også er tilbud til elever som kan være mere realistiske end gymnasiet tilbud, men hvor der stadig er et videreuddannelsesperspektiv.

VIL DU VIDE MERE?

Kontakt
Inge Dolmer, uddannelseschef
E sskaido@sosuaarhus.dk
T 25 19 24 01

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

www.eva.dk

ISBN: 978-87-7958-619-2

